

Dibuixa una novel·la

LLIBRES NARRATIVA / 21 GENER, 2020

Quan era més jove, a banda de jugar a bàsquet i llegir llibres d'El Vaixell de Vapor, també anava a l'escola. No és que m'ho passés malament, però hi havia una cosa terrible que es deia classe de plàstica, en què sovint ens feien dibuixar i pintar rodones «sense sortir de la ratlla». Corria el (fals) rumor que si no en sabies —com era el meu cas—, hauries de repetir P-5. Un fet que em va tenir preocupat durant tot el segon trimestre. Més tard, alguns vam aprendre que un instrument anomenat compàs servia per a alguna cosa més que per punxar el braç del company de pupitre i vam començar a dibuixar circumferències. Ara havíem de saber pintar-les «sense sortir del perímetre» —en una de les grans operacions educatives que consisteix a repetir any rere any la mateixa activitat canviant-ne, només, els noms dels conceptes. Dibuixar bé amb compàs no és senzill, ni pintar cercles no és tan fàcil. Jo sempre preferia escriure a dibuixar, a intentar dibuixar bé, s'entén. Perquè sovint, quan ets un nen, és molt més divertit passar-se de la ratlla.

Explico tot això perquè es fa difícil escriure una sinopsi clara i succinta d'una novel·la com *Traça un perímetre*. Un llibre que conté diverses històries que, en el fons, acaben confluint en una de sola. Cesc Martínez (Manresa, 1974) ha escrit un llibre sorprenent i fi, ple de detalls calculadament disposats que encaixen amb harmonia fins al desenllaç. Arrenca als anys vuitanta del segle passat i acaba en un futur inquietant, estrany, que tant ens resulta pròxim com llunyà.

Martínez planteja una història a partir de quatre moviments. Quatre parts amb uns protagonistes perimetrals, que circulen buscant superar els límits d'allò que, sembla, la vida els havia preparat d'antuvi. L'escriptor manresà traça, doncs, quatre històries d'aspecte diferent però que tenen, tanmateix, moltes més concomitancies de fons de les que una lectura lleugera podria suggerir. Des dels joves amics de la primera història fins a la persecució futurista que clou la novel·la, aniran apareixent personatges i tòpics que entrellaçaran el destí dels protagonistes. Més enllà del moviment, del desplaçament físic dels personatges, que hi és, hi ha també un pòsit de fons que va amarant el llibre. En aquest sentit, doncs, crec que hi ha quatre grans temes o idees que el sobrevoles i que, amb major o menor èmfasi, apareixen en totes i cadascuna de les quatre parts que la conformen. Mirem-nos-els.

La primera seria la presència d'un límit, d'un horitzó físic o d'expectatives. Una marca que bloqueja o estimula els protagonistes a vorejar-la, resseguir-la o traspasar-la. És, per exemple, el límit de l'extraradi —un lloer que acaba esdevenint rotonda— que circumda el final de la ciutat on viuen els brivalls del primer dels moviments. Només quan són capaços de traspasar-lo, de forma més o menys voluntària, deixaran enrere l'adolescència per entrar a l'edat adulta. Són les fronteres que travessen els protagonistes del tercer i el quart moviment, en cerca d'una vida confortable o com una fugida endavant. És la voluntat de descobrir les línies que separen l'art de la provocació, la legalitat de la iHegalitat, el que porta el segon dels moviments fins a Niça, per descobrir què s'amaga darrere d'una enigmàtica artista performativa.

Això ens duu al segon dels temes que toca Cesc Martínez a *Traça un perímetre*: l'intent sovint infructuós de recuperar una història. Una idea que, de fet, ens remet a la seva obra

anterior, *Opi i sardines* —publicada un llunyà 2011. L'escriptor manresà hi demostrava un interès per la dicotomia entre somni i realitat, evasió i vida. Aleshores, bastint una estructura més pròxima a una podríem dir-ne novella negra *sui generis*, intentava explicar la basculació dels humans entre els mons de ficció en què sovint ens perdem i la quotidianitat prosaica del dia a dia. La impossibilitat d'arribar al fons de les històries que ens expliquen o que descobrim per casualitat. Els retalls de vides anònimes que mai no acaben d'encaixar, però que poden conformar, tot d'un plegat, una bona història per contar. Tantes vides anònimes que passen sense que ningú les expliqui.

A la novella que ara ens presenta, enfocada com veiem des d'un prisma diferent, reprèn aquesta voluntat de cercar i fixar històries de la mà d'alguns dels seus protagonistes. Com el director de cinema o com l'immigrant que recopila faules i llegendes dels seus companys de ruta. I manté aquest joc entre el que podem saber dels altres i el que no tenim més remei que «inventar-nos» si volem completar-ne un relat. Fixem-nos què diu una de les protagonistes, la peculiar i provocadora artista Francesca Ramon, ja retirada de l'esfera pública:

—Et puc preguntar una cosa? —va dir ella—. Per què et vas fer cineasta?
—Per explicar històries.
—Ha. Tothom vol explicar històries! Ens devem tenir per poca cosa si no sabem ser sense explicar-nos. Els animals, els salvatges, no en tenen cap necessitat. Els que ballen al voltant d'una foguera, els que tan sols caminen no pensen pas a explicar-se. Això ho fan els que es queden, els que tornen, els que aixequen parets, els que fugen i es busquen a si mateixos o a un parent llunyà. (p. 126)

Una reflexió que ens pot conduir cap a la tercera idea que planteja Martínez: l'animalitat. La relació que establim els humans amb les altres bèsties del planeta i la poca diferència de comportament que, en algunes situacions, tenim uns i altres. Segurament la part del llibre en què això es fa més explícit és la tercera, que comença amb forma de faula, explicant-nos la fugida d'animals del seu entorn natural, per passar, tot seguit, a narrar-nos les peripècies d'un grup d'immigrants que fugen de l'Afganistan, cap a Europa. Però també en tenim exemples en alguns dels sobrenoms dels protagonistes de la primera part de la novella, com el «Fiera» (p. 23); l'instint de «supervivència bestial» de l'artista de la segona (p. 109); o el gos que acompanya els fugitius de la quarta i darrera història (p. 212). El tracte que reben tots aquests personatges —animals, persones— difumina la frontera (un nou límit) entre el món més salvatge i l'autoanomenada civilització. És possible, cal dir-ho, que sigui en aquesta tercera part on la tensió de la novella decaigui una mica, a causa de la presentació, en la trama dels immigrants, d'uns personatges que sonen arquetípics. D'una realitat que sembla massa explicada d'oïdes, a partir d'uns testimonis que no acaben d'agafar volum més enllà del lamentable tòpic dels drames fronterers.

Recuperant, però, la idea de límits i ratlles divisòries, podem entrar al quart i darrer dels temes, que és la persecució i la fugida. Els personatges d'aquesta novella són homes i dones en constant moviment perquè volen perseguir o escapar, caçar o esmunyir-se. Les migracions de la tercera part o la fuga endavant de la quarta en són exemples evidents que, tanmateix, ja havien estat prefigurats en els viatges a llocs imaginaris dels protagonistes de la primera part, en què juguen a inventar-se noms i llocs remots. O en l'escàpola vida de l'artista del segon capítol, que es mou sempre a mig camí entre la delinqüència i la provocació. A la darrera part, la novella s'envola de nou per traslladar-nos, poble a poble, ciutat a ciutat, a un final que enderroca qualsevol de les nostres expectatives prèvies.

Quatre moviments, quatre parts, quatre temes, com hem vist, entrelaçats per idees, espais (la barraca o refugi de muntanya) i personatges (Olga o Rina), que podrien ser els mateixos o podrien ser-ne uns altres. Perquè Cesc Martínez posa el repunt a aquestes històries amb tres petits interludis entre capítols que marcaran, subtilment, una darrera pauta de lectura de l'obra: la vinculació entre ficció i la seva escriptura. És a dir, l'escriptura de ficció com a joc, la literatura. Un darrer pas de rosca que perfila *Traça un perímetre* com una novella molt rodona, madura, *escrita* amb un compàs de delineant.

ETIQUETES: [CESC MARTÍNEZ](#) [OPI I SARDINES](#) [TRAÇA UN PERÍMETRE](#)

ARTUR GARCIA FUSTER | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Barcelona, 1991). Filòleg i professor d'institut. Expert en literatura catalana contemporània i també en sèries de TV3. Autor del llibre *Memòria, oralitat i ironia a la narrativa de Jesús Moncada* (2019).

Llibres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Política de privacitat
Copyleft

© LA LECTORA 2018